

17.01.2024

**ANKARA
TİCARET BORSASI
Basın Bürosu**

**GÜNLÜK BASIN
ÖZETLERİ**

**17 Ocak 2024
Çarşamba**

17.01.2024

RESMÎ GAZETE'DE BUGÜN

17 Ocak 2024 Çarşamba

YASAMA BÖLÜMÜ

TBMM KARARI

1399 Terörle Mücadelede Türkiye Büyük Millet Meclisinin Tavizsiz Desteğine Dair Karar

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA VE BAŞKANVEKİLLİĞİNE SEÇME KARARI

— Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığına, Anayasa Mahkemesi Üyesi Rıdvan GÜLEÇ ve Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanvekilliğine, Anayasa Mahkemesi Üyesi Kenan YAŞAR'ın Seçilmesine Dair Karar

HÂKİMLER VE SAVCILAR KURULU KARARLARI

— Hâkimler ve Savcılar Kuruluna Ait Kararlar

YÖNETMELİKLER

— Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Çeviri ve Yayımlar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

— Trakya Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği

Tarım ürünleri üretici fiyatları yüzde 52,66 arttı

Tarım Ürünleri Üretici Fiyat Endeksi (Tarım ÜFE), 2023 yılı Aralık ayında bir önceki aya göre yüzde 6,34, bir önceki yılın aynı ayına göre ise yüzde 52,66 arttı.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2023 yılı Aralık ayına ilişkin Tarım ÜFE verilerini açıkladı.

Buna göre, endeks, aralıkta bir önceki aya kıyasla yüzde 6,34, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 52,66 ve 12 aylık ortalamalara göre yüzde 72,04 arttı.

Sektörlerde bir önceki aya göre değişime bakıldığında, ormancılık ürünleri ve ilgili hizmetlerde yüzde 1,86, balık ve diğer balıkçılık ürünlerinde yüzde 2,62, tarım ve avcılık ürünleri ve ilgili hizmetlerde yüzde 6,55 artış kayıtlara geçti.

Ana gruplarda Aralık 2023'te bir önceki aya göre çok yıllık bitkisel ürünlerde yüzde 1,98 azalış, canlı hayvanlar ve hayvansal ürünlerde yüzde 4,96 ve tek yıllık bitkisel ürünlerde yüzde 11,81 artış görüldü.

Yıllık Tarım ÜFE'ye göre 4 alt grup daha düşük, 8 alt grup daha yüksek değişim gösterdi.

Yıllık artışın düşük olduğu alt gruplar yüzde 25,93 ile lifli bitkiler ve yüzde 26,76 ile tahıllar (pirinç hariç), baklagiller ve yağlı tohumlar oldu. Yıllık artışın yüksek olduğu alt gruplar ise yüzde 170,59 ile yağlı meyveler ve yüzde 102,77 ile canlı kümes hayvanları ve yumurtalar olarak kayıtlara geçti. Aralıkta bir önceki yılın aynı ayına göre azalış gösteren tek alt grup ise yüzde 24,96 ile turunçgiller oldu.

17.01.2024

Aylık Tarım ÜFE'ye göre 9 alt grup daha düşük, 3 alt grup daha yüksek değişim gösterdi. Aralıkta bir önceki aya göre artışın düşük olduğu alt gruplar yüzde 0,89 ile lifli bitkiler ve yüzde 0,93 ile çeltik oldu.

Aylık artışın yüksek olduğu alt grupların ise yüzde 23,54 ile sebze ve kavun-karpuz, kök ve yumrular ve yüzde 11,65 ile canlı kümes hayvanları ve yumurtalar olduğu görüldü.

Endekste kapsanan 86 maddeden 57'sinin ortalama fiyatında artış, 25'inin ortalama fiyatında azalış oldu.

Gelirde Türkiye ortalamasını aşan sadece 14 il bulunuyor

Türkiye'nin 2022 yılında 10.659 dolar olarak hesaplanan kişi başına geliri, en yüksek rakamın görüldüğü 2013'teki 12.582 dolar seviyesinin yüzde 15 altında kalırken 6 il, gelirini artırarak istisna oluşturdu.

Merve YİĞİTCAN / İSTANBUL

Türkiye'de sadece 14 ilde kişi başına gelir ülke orta lamasının üzerinde hesaplanırken, 21 ilin 2022 yılındaki kişi başına milli gelirinin 2004 yılı Türkiye ortalamasının bile altında kaldığı göze çarpıyor.

Türkiye'de kişi başına gayrisafi yurtiçi hasıla 2004'ten 2022'ye yüzde 77 artışla 10 bin 659 dolara ulaşsa da 2013'teki 12 bin 582 dolar seviyesinin altında seyrediyor. İl bazında kişi başına gelirden ilk 3 Kocaeli, İstanbul ve Tekirdağ'dan oluşurken listenin sonunda ise Van, Ağrı ve Şanlıurfa yer alıyor. Türkiye ortalaması olan 10 bin 659 doların üstünde sadece 14 il yer alırken 22 ilin kişi başına gelirinin Türkiye'nin 2004 ortalamasının dahi altında kalması ise dikkat çekiyor.

Kişi başına gelir 18 yılda 10 bin 659 dolara yükseldi

EKONOMİ'nin TÜİK verilerinden derlediği bilgiye göre, Türkiye'de kişi başına gayrisafi yurtiçi hasıla 2004'te 6 bin 21 dolar iken, 2022'de yüzde 77 artışla 10 bin 659 dolara yükseldi. Her ne kadar 2004'e göre bir artış söz konusu olsa da, kişi başına milli gelir 2013'te ulaştığı 12 bin 582 dolarlık zirvenin halen yüzde 18 altında. 2018, 2019, 2020 ve 2021 yıllarında 10 bin doların altında seyreden kişi başına milli gelir 2022'de yeniden 10 bin doların üzerine çıkmış görünüyor.

Kişi başına milli gelirden, 18 bin 269 dolar ile Kocaeli ipi göğüslerken, bu ili 17 bin 349 dolar ile İstanbul, 15 bin 296 dolarla Tekirdağ izliyor. Ankara kişi başına milli gelirden 13 bin 919 dolar ile dördüncü sırada yer alırken, 13 bin 201 dolarla İzmir beşinci sırada yer aldı.

İller bazında kişi başına milli gelirden en düşük değere sahip il ise 3 bin 275 dolarla Van oldu. Van'ı sırasıyla 3 bin 337 dolar ile Ağrı, 3 bin 887 dolar ile Şanlıurfa takip etti. 2022 yılı itibarıyla, kişi başına milli geliri en yüksek olan il ile en düşük il arasında 14 bin 994 dolar fark bulunuyor. Tek başına Kocaeli'nin kişi başına milli geliri, listenin en sonunda yer alan Van, Ağrı, Şanlıurfa, Bitlis ve Muş illerinin 18 bin 974 dolar olan toplam kişi başına milli gelirine neredeyse denk geliyor.

En yüksek gelir Marmara'da Değer bazında illerin milli gelirleri kıyaslandığında, sadece 14 il Türkiye ortalamasını aşıyor. 67 ilde ise kişi başına milli gelir Türkiye ortalamasının altında kalıyor. Ortalamanın üzerinde kişi başına milli gelire sahip illerin Marmara Bölgesi'nde yoğunlaştığı görülürken, bu iller İstanbul, Tekirdağ, Kırklareli, Çanakkale, İzmir, Muğla, Bursa, Eskişehir, Bilecik, Kocaeli, Bolu, Yalova, Ankara ve Antalya şeklinde sıralanıyor.

22 ilin geliri, 2004'teki Türkiye ortalamasının bile altında

İller bazında kişi başına milli gelirden 67 il, Türkiye ortalaması olan 10 bin 659 doların altında kalırken, Türkiye'nin 2004'teki ortalamasına yetişemeyen de birçok il var. Buna göre, Türkiye'nin kişi başına milli gelirinin 2004'te 6 bin 21 dolar olduğu düşünülürken, 2022 yılında kişi başına milli geliri 6 bin doların altında kalan 22 il bulunuyor.

En yüksek artış Mardin ve Zonguldak'ta gerçekleşti. 2004'ten 2022'ye kişi başına milli gelirini en çok artıran iki il yüzde 166 ile Mardin ve Zonguldak oldu. Mardin'de kişi başına milli gelir 6 bin 220 dolar, Zonguldak'ta 9 bin 563 dolar olarak hesaplandı. 2004-2022 arası kişi başına milli gelirden en zayıf performans ise yüzde 30'luk artışla Gümüşhane'den geldi. Bu il yüzde 35 artışla Rize, yüzde 37 artışla da Sinop izledi. 2022 yılı itibarıyla Gümüşhane'nin kişi başına milli geliri 5 bin 334 dolar iken, bu değer Rize'de 6 bin 552 dolar, Sinop'ta ise 6 bin 94 dolar olarak hesaplandı. 2004'ten 2022'ye dolar bazında gelir artış oranlarına bakıldığında ise, Türkiye ortalaması olan yüzde 77'den daha yüksek büyüme performansı gösteren 39 il bulunuyor. Söz konusu dönemde yüzde 67,9 ile İstanbul, yüzde 58,5 ile Ankara ve yüzde 58,4 ile Bursa'nın da Türkiye ortalamasının altında bir artış gösterdiği görülüyor.

Merkezi bütçeden aslan payı ulaştırma ve haberleşmeye

2024 Yılı Yatırım Programı'na göre, program kapsamındaki ödenekten en yüksek payı yüzde 31,7 ile ulaştırma ve haberleşme sektörü yatırımları aldı. Bütçeden ulaştırma ve haberleşme yatırımları için toplamda 319 milyar lira ödenek ayrıldı.

Merkezi yönetim bütçesinden bu yıl ulaştırma ve haberleşme sektörü yatırımları için yaklaşık 319 milyar lira ödenek ayrıldı. En yüksek pay 150,3 milyar lira ile demir yollarına ayrılırken, kara yolu yatırımları için 125,3 milyar lira, kent içi ulaşım için 16,9 milyar lira, hava yolu için 12,6 milyar lira ödenek tahsis edildi.

2024 Yılı Yatırım Programı'na göre, program kapsamındaki ödenekten en yüksek payı yüzde 31,7 ile ulaştırma ve haberleşme sektörü yatırımları aldı.

Sektördeki yatırımların dağılımına bakıldığında 543 kara yolu, 57 kent içi ulaşımı, 45 hava yolu, 52 demir yolu, 36 deniz yolu, 20 haberleşme ve 20 otoyol olmak üzere toplam 773 proje öne çıkıyor.

318 milyar 965 milyon 570 bin liralık sektör yatırımları listesinin ilk sırasında 150 milyar 282 milyon 76 bin liralık tutarla demir yolları bulunuyor.

Demir yolu ulaştırmasında, TCDD Genel Müdürlüğüne 60 milyar 846 milyon 122 bin lira, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından gerçekleştirilecek diğer demir yolu projelerine 69 milyar 694 milyon 125 bin lira ve TCDD Taşımacılık AŞ Genel Müdürlüğüne 19 milyar 741 milyon 829 bin liralık pay ayrıldı.

Kara yolu yatırımları için 125 milyar 302 milyon 232 bin lira ödenek öngörüldü. Bu kapsamda, Karayolları Genel Müdürlüğüne 124 milyar 188 milyon 332 bin lira tahsis edilirken Bakanlık ve Emniyet Genel Müdürlüğüne toplam 1 milyar 113 milyon 900 bin lira verilecek. Otoyol yatırımları için ayrılan tutar ise 7 milyar 646 milyon lira oldu.

Kent içi ulaşım projeleri

Kent içi ulaşımına ilişkin yatırım tutarı bu yıl 16 milyar 947 milyon 464 bin lira olarak öngörüldü. Bu ödeneğin tamamı Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının kullanımına ayrıldı.

Hava yolu ulaştırmasına da 12 milyar 632 milyon liralık yatırım ödeneği tahsis edildi. Bu kapsamda Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğüne 10 milyar lira, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına yaklaşık 2 milyar lira ayrıldı. Ayrıca, hava yolu yatırımları kapsamında Meteoroloji Genel Müdürlüğü için 600 milyon lira, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü için 40 milyon lira yatırım tutarı belirlendi.

Deniz yolu ulaştırması için ayrılan 4 milyar 357 milyon 448 bin liranın 3 milyar 193 milyon lirası Bakanlığa tahsis edildi. Ödeneğin, yaklaşık 788 milyon lirası Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü, 288 milyon lirası TCDD ve 88 milyon lirası Türkiye Denizcilik İşletmeleri Genel Müdürlüğü tarafından kullanılacak.

Haberleşme için öngörülen toplam 1 milyar 798 milyon liralık ödeneğin 253 milyon lirası Bakanlığın, 1 milyar 400 milyon lirası TRT Genel Müdürlüğü'nün, 145 milyon lirası ise İletişim Başkanlığının oldu.

Ulaştırmada öne çıkan projeler

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının yatırımları içinde milli elektrikli tren seti için 1 milyar 962 milyon lira, 95 adet elektrikli ana hat lokomotif temini için 798 milyon 600 bin lira ödenek planlandı.

Bandırma-Bursa-Yenişehir-Osmaneli Hızlı Tren Projesi altyapısı için 13 milyar 45 milyon lira, Ankara-İstanbul Hızlı Tren Projesi'nde depo, hat ilavesi, hızlı tren seti için 4 milyar 319 milyon lira, Vezirhan-Köseköy Yüksek Hızlı Tren Hattı Projesi için 1,9 milyar lira ayrıldı.

Yatırım Programı'nda Bakanlığa Ankara-Polatlı-Afyonkarahisar-Uşak-Manisa İzmir Hızlı Tren Hattı altyapısı için 21 milyar 400 milyon lira yatırım öngörüldü.

Güney aksında yük ve yolcu taşımacılığında önemli paya sahip olacak Mersin-Adana-Osmaniye-Gaziantep Yüksek Standartlı Demir Yolu Projesi'ne yaklaşık 12 milyar 883 milyon lira sağlanacak.

Yerköy-Kayseri Yüksek Standartlı Demir Yolu Projesi için 11 milyar 74 milyon lira tahsis edildi.

17.01.2024

Trafik güvenliđi için özel ödenek

Kara yollarında kazaların önlenmesi ve trafik güvenliğinin sağlanması için de bütçeye yatırım ödeneği konuldu. Bu kapsamda, beton ve çelik korkuluk, işaretleme ve sinyalizasyon gibi çalışmalar için 7 milyar 580 milyon lira ödenek harcanacak.

Kaza kara noktalarının iyileştirmeleri için de 900 milyon lira ödenek ayrıldı. Bu kapsamda kavşak düzenlemelerine ağırlık verilecek.

Akıllı ulaşım sistemlerinin tesisi ve bu kapsamdaki sinyalizasyon çalışmaları için 1 milyar lira ödenek ayrıldı.

Erdoğan'dan yeni sınır ötesi operasyonu mesajı

Cumhurbaşkanı Erdoğan, kabine toplantısının ardından yaptığı açıklamada yeni sınır operasyonları için mesaj verdi. Erdoğan, "Yapacağımız yeni hareketlerle sadece şehitlerimizin dökülen kanlarının hesaplarını misliyle sormakla kalmayacağız. Geleceğimizi de güvence altına alacağız" dedi.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 4 saat süren kabine toplantısının ardından yaptığı açıklamada terör operasyonlarının devam edeceği mesajını verdi.

Pençe-Kilit operasyonunda şehit olan askerleri anarak konuşmasına başlayan Erdoğan, şunları söyledi:

"Bugünkü kabine toplantımızda diğer konuların yanı sıra son dönemde artan terör saldırılarını da tüm yönleriyle ele aldık. Türkiye'nin kararlılıkla uyguladığı terörü kaynağında bertaraf etme stratejisi en çok bölgemizde bir 'teröristan' kurma hesabı yapanları rahatsız etmiştir.

Kimi zaman tetikçiliklerini yaptırdıkları basın yayın organlarını kullanarak kimi zaman da doğrudan canımızı acıtmaya yönelik hain terör eylemlerini destekleyerek gerçekleşmiştir.

Türkiye, bölücü ele başlarını kendilerini güvenli hissettikleri yerde imha ettikçe, ülkemizin önünü kesmeye yönelik girişimler artmıştır. Bölücü terör örgütü PKK'ya silah, mühimmat, eğitim ve himaye desteği sağlayarak palazlandırma girişimleri hız

17.01.2024

kazanmıştır. Irak ve Suriye'de gerçeklen sınır ötesi hareketler sayesinde bu durumun inat ve ısrarla sürdürüldüğünü biliyoruz.

Karşımızdaki tablo açıktır. Türkiye bölücü terör tehdidini ya kaynağında kurutacak ya da eskiden olduğu gibi terörle mücadeleyi sınırları içinde, şehirlerinin sokaklarında verecektir. Ülkemizin böyle bir felaketle karşı karşıya kalmasına müsaade edemeyiz.

Operasyonların daraltılması gündemimizde yok

Sınır ötesi operasyonlarla sadece ülkemizin güney sınırlarını güvenlik altına almadık. Ülkemizi terör koridoruyla kuşatma senaryosunu yırtıp attık. Sınır ötesi operasyonların nasıl daraltılacağı bizim gündemimizde yok. Gündemimizde nasıl genişletileceği var. Yarım kalan işlerin ne zaman tamamlanacağıdır.

Teröristan kurma planları masada oldukça hiçbirimiz kendimizi güvende hissedemeyiz. Kuzey Irak dağlarının her karşını güvenli hale getirene kadar operasyonlarımız sürecektir. Aynı şekilde Suriye'de sinsi niyetlerle kurulmuş terör yuvalarının tamamını darmadağın etmeden durmayacağız.

Kimse bizden farklı bahanelerle bölücü alçakların semirtilmesine seyiri kalmamızı bekleyemez. Önümüzdeki aylarda bu doğrultuda yeni adımları muhakkak atacağız. Yapacağımız yeni hareketlerle sadece şehitlerimizin dökülen kanlarının hesaplarını misliyle sormakla kalmayacağız. Geleceğimizi de güvence altına alacağız."

Türkiye'nin ihracat artışında başı BAE çektii

Türkiye ve BAE arasında özellikle Kovid-19 salgını sonrası ilişkilerin her alanda güçlendirilmesi amacıyla başlatılan yoğun diplomasi trafiği şticari ilişkileri de olumlu etkiledi.

Türkiye ve BAE arasında özellikle Kovid-19 salgını sonrası ilişkilerin her alanda güçlendirilmesi amacıyla başlatılan yoğun diplomasi trafiği şticari ilişkileri de olumlu etkiledi. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın BAE ziyareti kapsamında geçen yıl 50,7 milyar dolarlık anlaşma imzalanmıştı. Anlaşma kapsamında, BAE ile enerji, ulaştırma, altyapı, lojistik, e-ticaret, finans, sağlık, gıda, turizm, emlak, inşaat, savunma sanayisi, yapay zeka ve ileri teknolojiler gibi alanlarda mevcut işbirliğinin derinleştirilmesi kararlaştırılmıştı. BAE, Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek'in de geçen yıl Körfez ülkeleri programı kapsamında temaslarda bulunduğu ülkeler arasında öne çıktı.

BAE'Yİ RUSYA VE SUUDİ ARABİSTAN İZLEDİ

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) verilerine göre, geçen yıl Türkiye'nin ihracatının değer bazında en fazla arttığı ülkeler arasında başı 2 milyar 269 milyon dolarla BAE çektii. BAE'yi, 1 milyar 776 milyon dolarla Rusya Federasyonu, 1 milyar 325 milyon dolarla Suudi Arabistan, 889 milyon dolarla Fransa, 606 milyon dolarla Cezayir izledi. Türkiye, 2023 yılında Rusya Federasyonu'na 9 milyar 424 milyon dolar, Suudi

17.01.2024

Arabistan'a 2 milyar 274 milyon dolar, Fransa'ya 9 milyar 736 milyon dolar, Cezayir'e 2 milyar 518 milyon dolarlık dış satım yaptı.

BAE EN FAZLA İHRACAT YAPILAN 11. ÜLKE OLDU

Geçen yıl, BAE, 5 milyar 915 milyon dolarla Türkiye'nin en fazla ihracat yaptığı 11. ülke oldu. Türkiye'nin en fazla dış satım gerçekleştirdiği ülkeler 2023'te 18 milyar 462 milyon dolarla Almanya, 12 milyar 197 milyon dolarla ABD, 11 milyar 444 milyon dolarla Birleşik Krallık, 11 milyar 200 milyon dolarla İtalya, 9 milyar 755 milyon dolarla Irak olarak sıralandı. BAE'ye en fazla ihracatı 3 milyar 205 milyon dolarla mücevher sektörü gerçekleştirdi.

Ülkeye, kimyevi maddeler ve mamulleri sektörü 263 milyon dolarlık, hububat, bakliyat, yağlı tohumlar ve mamulleri 222 milyon dolarlık, elektrik ve elektronik 215 milyon dolarlık, su ürünleri ve hayvansal mamuller 190 milyon dolarlık ürün satışı gerçekleştirdi.

BAE'ye en fazla dış satımı 3 milyar 931 milyon dolarla İstanbullu şirketler yaptı. İstanbul'u, 767 milyon dolarla Çorum, 175 milyon dolarla İzmir takip etti. (AA)

Isınmada eşik 17 yıl erken aşıldı

Küresel ısınma hızlanıyor. Ülkede geçen aralık ayı son 53 yılın en sıcak aralık ayı oldu. Prof. Dr. Murat Türkeş, "1.5 derecelik ısınmanın 2030'da olması bekleniyordu. Ancak 1.5 derece eşiği bugün aşılmak üzere" dedi.

Aycan KARADAĞ

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü verilerinden derlenen bilgilere göre, geçen ay ortalama sıcaklıklar, Batman çevresinde mevsim normalleri civarında, yurdun diğer bölgelerinde ise mevsim normallerinin üzerinde kaydedildi. Türkiye genelinde 1991-2020 yılları arasında 4,8 derece olarak ölçülen aralık ayı ortalama sıcaklığı, geçen ay 8,3 derece ile normallerinin 3,5 derece üzerinde gerçekleşti. Sıcaklık analizlerinde, 1971'den itibaren yapılan karşılaştırmaya göre, 2023 Aralık ayı son 53 yılın en sıcak aralık ayı olarak kayıtlara geçti.

DENGELİ İKLİM AMACI

Boğaziçi Üniversitesi İklim Değişikliği ve Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi Prof. Dr. Murat Türkeş, "2023 yılı şimdiye dek kaydedilen en sıcak yıl olmakla kalmadı, günlük sıcaklıkların tümü de sanayi öncesinden 1 dereceden daha sıcaktı. Copernicus İklim Değişikliği Merkezi'nin küresel iklim değerlendirmesine göre, 2023 en sıcak takvim yılı olarak 2016'nın yerini aldı" dedi. Türkiye'nin taraf olduğu Paris Antlaşması'na dikkat çeken Prof. Dr. Türkeş, "Paris Antlaşması'nın ana amacı, küresel sıcaklık artışını sanayi öncesi düzeylerinin 2 derece altına çekmek. Olanaklıysa küresel sıcaklık artışını 1 buçuk derece ile

sınırlandırmak ya da durdurmak. Bunun yanı sıra sırasıyla düşük sera gazı salımlı ve iklim direngen bir toplum ve kalkınma yoluyla uyumlu finansman akışının sağlanması olarak belirlendi” diye konuştu. Prof. Dr. Murat Türkeş şöyle devam etti: “Paris Antlaşması yürürlüğe girdiğinde, yani 2016 yılında küresel ısınmanın 1 buçuk derece eşiğini 2030’larda aşılacağı konusunda genel bir uzlaşma söz konusuydu. Geline noktada, küresel ısınmanın o yıllarda düşünülenden çok daha kısa sürede 1 buçuk derece eşiğini aşma aşamasına geldiğini görmekteyiz. Bu da Paris Antlaşması kapsamındaki küresel iklim değişikliği mücadelesinde başarılı olunamadığını açıkça ortaya koyuyor.”

İsviçre’nin Davos kentinde başlayan Dünya Ekonomik Zirvesi öncesi yayımlanan Küresel Riskler raporuna göre, iklim değişikliği dünyanın önümüzdeki on yılda karşı karşıya kalacağı en büyük riskler arasında yer alıyor. Zirve öncesi küresel ısınmaya karşı yeterli önlem alınmaması Davos’ta protesto edilmişti.

Bu fiyatlama alışkanlığıyla enflasyon zor düşer

Alaattin AKTAŞ

17 Ocak 2024 Çarşamba

Bir fincanlık Türk kahvesinin 6 gramlık paketi yaklaşık 2.5 liradan satılıyor. Bu fiyat marketten markete farklılık gösteriyordur ama ortalama düzey bu. Küçük bir paketten söz ediyorum, dolayısıyla ambalaj gideri ve bağlı olarak fiyat yüksektir. Açık kahve almak isterseniz bir fincan başına maliyet çok daha düşük olacaktır. Açık kahvenin kilosu 350-400 lira arasında değişiyor. Kaldı ki paketi 2.5 liraya denk gelen kahveden iki fincan da çıkabiliyor, eğer kahve çok sert olsun istemiyorsanız.

Dolayısıyla bir fincan için 4-5 gram kahve fazla fazla yeter. Şu durumda 350 liraya alınacak bir kilogram kahveden 5 gram hesabıyla 200 fincan kahve çıkar. Bölelim 350 lirayı 200 fincana, bir fincanın kahve olarak maliyeti 1.75 liradır, hadi 2 liradır, 2.5 liradır.

Peki şöyle temiz, çok da lüks olmayan bir mekana, bir pastaneye, kafeteryaya gittiniz ve canınız kahve istedi. En ucuz kahve ne kadar dersiniz?

Bir kere 50 liranın altında hiç yok. Fiyatın ucu açık; 55 isteyen de var, 60 da var, ötesi de var; var da var...

Kahve fiyatı örneklerden biri yalnızca.

Piyasadaki fiyatlama davranışının nasıl bozulduğunu vurgulamak istiyorum, hepsi bu.

Dışarıda içilen çayın fiyatında da aynı durum var, suyun fiyatında da...

Yemekler çok mu farklı sanki!

Fiyatların yüksekliğinden öte göz göre göre yapılan tuhaf uygulamalar.

Bir örnek vereyim...

17.01.2024

Türkiye'nin her yerinde çok yaygın olan bir pideciye gidin ve yarısı kıymalı, yarısı kuşbaşılı pide isteyin. Canınız ikisinden de tatmak istemiş olabilir. Mantıken ortalama fiyat alınır değil mi, böyle bir uygulama beklemeyin; fiyat kuşbaşılı pide fiyatıdır. Niye, yanıt yok!

Ya da karışık pide isteyin. Yine aynı uygulama, en pahalı hangisiyle fiyat odur.

Ne yani aradaki fark "**karıştırma**" parası mı oluyor?

Karışık kuruyemiş alın; fiyat en pahalı kalem değilse de ona yakındır.

Eskiden beri süregelen bu kötü fiyatlandırma tercihinin, şimdi artık fahiş fiyatlar eklendi. İşte girişte örneğini verdim; kahve maliyeti 2 lira olan bir fincan kahveyi, 50 liradan, 60 liradan daha aşağıya içemiyorsunuz.

İpin ucu kaçtı!

Artık bu konu çığırından çıktı, gerçekten çıktı. Fiyatlandırma davranışı öylesine bozuldu ki, bu durumu maliyet artışlarıyla izah edebilmenin olanağı kalmadı.

"Bir bardak çay niye 30 lira, bir fincan kahve niye 60 lira" deseniz bahane o kadar çok ki...

Kira, personel gideri, elektrik, su, deterjan, vergi, akaryakıt; say say bitmez!

Bunların bir kısmı doğru, hatta belli ölçülerde hepsi doğru da, çıplak maliyeti 2 lira olan bir ürün 25-30 katına satılıyorsa bunun izahı pek yok. Hani mümkün olsa da 60 liraya satılan bir fincan kahvede, 30 liraya satılan bir bardak çayda hangi maliyet ne kadar yer tutuyor, bir döküm görebilsek...

Tabii ki sorun yalnızca kahve ve çay değil. Hem bunların daha ucuza satıldığı yerler de vardır.

Vurgulamak istediğim, fiyatlandırma davranışının inanılmaz derecede bozulmuş olması.

Kim ne fiyat tutturalırsa...

Öyle bir duruma geldik.

Üzüm üzüme baka baka!

O klasik söze uygun bir durum yaşıyoruz; üzüm üzüme baka baka kararın misali herkes birbirine bakarak, "**O zam yapıyorsa ben niye yapmayayım**" diye düşünüyor.

17.01.2024

Fiyatların sürekli artması ve artacağına olan beklentinin kemikleşmesi zam yapmayı da neredeyse haklı kılıyor. Daha kötüsü zamlara muhatap olanlar da artık bu duruma pek şaşırıyor. Hatta onlar da bu zamları yapanları destekler şekilde “**Neye zam gelmiyor ki**” yaklaşımı sergilemeye başlıyor.

Zam masum, zam yapan masum; ama ortada “suçlu” yok!

Bu zamların ve fiyat artışlarının ceremesini de en çok ancak emeğini satan ve onun da fiyatını belirleme olanağı bulunmayan sabit gelirliler çekiyor. İşçi olsun, memur olsun, fark etmiyor. Hele emeklilerin durumunu hiç sormayın.

En küçük esnaf bile maliyeti bir şekilde yansıtabilme olanağına sahip. Ama sabit geliri bu zincirde son halka. Bu kesim kendisine ne kadar zam verilirse onunla yetinmek durumunda. Kaldı ki zam adı altında yapılan iyileştirme de daha çok enflasyon farkından ibaret. Reel bir artış söz konusu değil.

İşimiz zor

Dönem olur koşullar bir anda bozulabilir; örneğin yanlış bir politika uygulanır, kur artar ya da dünya ekonomisinde kriz olur ve fiyatlar bir dönem için hızla tırmanabilir. Bu tür dönemler yaşadık. Geçici bir durumdur bu.

Sonra her şey yavaş yavaş normale döner. Çünkü fiyatlar değişmiş ama davranışlar pek değişikliğe uğramamıştır.

Şimdi ise çok uzun soluklu olacak bir olumsuzluk içindeyiz. Beklentiler bozuldu, fiyatlama davranışı değişti, her gün herkesin zam yapmasının normal karşılandığı bir döneme girdik. Biraz önce de dedim ya, kimse kimsenin zammını şaşkırtıcı bulmuyor, kanıksandı bu durum.

Ocak ayı çok önemli

Ekonomi yönetimi istediği kadar enflasyonla mücadelede başarılı olunduğu tezini işlemeye çalışsın, buna zaten sabit fikirli bir kesim dışında kimsenin inandığı yok.

Hele şu ocak ayı enflasyonu... Çift haneyi zorlaması beklenen enflasyon açıklandıktan sonra fiyatlama davranışı daha da bozulacak gibi görünüyor.

2024, ekonomide düzeltme yılı olacak

Şeref OĞUZ

17 Ocak 2024 Çarşamba

Sürdürülebilirlik; daimi olma yeteneğidir. Üretim ve çeşitliliğin devamlılığı sağlanırken insanlığın hayatiyetinin daimi kılınabilmesidir. Son çeyrek yüzyıldır, her neyi daimi kılma niyetindeyse, başına bu kelimeyi ekliyor ve sorumlüğümüzü yerine getirmiş olmanın edasıyla davranıyoruz.

Aslında öyle mi? Sürdürülebilirlik, her biri diğeriyle ilişkili, sebepleri uyumlu, sonuçları bütünleşik adımlar toplamıdır. Var kalma zorunluluğu, çoklu bileşenlerin eşanlı ahengiyle mümkün olabilir. Şirketinin sürdürülebilirliği, seni var eden tüm koşulların istikrarından gelir.

KURUMLARIN TERMODİNAMİK KIYAMETİ

Aslında sürdürülebilirlik, doğaya, evrenin dinamiğine ters bir tutumdur. Doğan her şey, büyür, gelişir ve ölür. Bu, bir yıldız kümesi olduğu kadar, şirket veya kurum da pekâlâ olabilir. Newton zaten termodinamik kıyamet tanımıyla evrendeki entropinin zamanla artıp, kaosun geleceğini söylemişti.

Misal, start-up'lar, daha doğumlarında sürdürülebilirliğin gereklerini yerine getirmek isterler. Önce gelişir, ardından üretir, şirketleşip kurumsallaşır ve bahtının da yardımıyla belki de unicorn (1 milyar \$'lık) olur, ekonominin yörüngesine çıkar ya da "ben doğarken ölmüşüm" diyerek yok olurlar.

İKİ SORU İKİ CEVAP

Bencil tutum, sürdürülebilir mi?

Bugün Türkiye, içinden geçtiği ekonomik kaosta, sürdürülebilirliğin limitlerini zorluyor, var kalabilmenin yollarını arıyor. Ancak sadece kendisinin sürdürülebilirliği peşinde koşanların, bunun imkânsız olduğunu kavraması, iş birliği ve iş bölümü olmaksızın başarılamayacağını görmesi gerek.

Sürdürülebilir büyümenin temel bileşenleri nelerdir?

Öncelikle bütünlük, üretimde süreklilik, paylaşım açık yapılar oluşturmak ve içinde bulunduğu ekosistemi besleyebilme yetisidir. Tek ağaçtan söz edersen, ağacın ömrüyle sınırlarsın kendini. Fakat orman içinde dayanışarak var olabilmen, büyütürük büyümek ile mümkün olabilecektir.

not

ANCAK DAYANIKLI OLANLAR AYAKTA KALACAK

Aslında sürdürülebilirlik yerine dayanıklılık kavramı, daha anlamlı geliyor bana. Ekonomide düzeltme yılı yaşayacağız ve ancak dayanıklı olanlarımız hayatta kalacak. Gerisi çok zorlanacak. Batacak demeye dilim varmıyor ama servet el değiştirecek. Güç; akılsızdan akıllıya, sabırsızdan sabırlıya, verimsizden verimliye doğru akacak. Zombi şirketler iyi ki batacak. Çevik ve akıllılar yaşayacak.

Sürdürülebilirliğin bir gelecek temennisinden öteye taşabilmesi, söylemlerle değil, eylemlerle olabilir ancak. Zor zamanlarda sürdürülebilirlik, romantik ümitlere dönüşür zira... Ancak dayanıklılık peşinde koşmak, daha anlamlı gayret olabilir.

Bugün şirketlerimiz, zor zamanlardan kurtulma yeteneğiyle ekonomideki varlıklarını sürdürebiliyorlar. Dayanıklılık da zaten zor zamanlardan kurtulma becerisidir. Tek bir şirketi veya ekosistemi dayanıklı kılabiliyorsan, sürdürülebilirliğin kodlarına bir adım daha yakın duruyorsun demektir.

Karmaşada yol alma becerisine sahip yöneticiler, şirketi, kurumu hatta devleti dayanıklı hale getirir, krizlerde daha az zedelenmenin yollarını bulur, iş birliği ve iş bölümü sayesinde iş kültürüne dayanıklılık geni aşılabilir. Bugün bize sürdürülebilirlik için dayanıklılığı başaran kabiliyetler gerekiyor.

Üretici fiyatlarında 'gıda enflasyonu'nda devam sinyali

Naki BAKIR

17 Ocak 2024 Çarşamba

Tarım ürünleri üretici fiyatları aralık ayında yüzde 6,34, 2023'ün tamamında yüzde 52,66 arttı.

Tarım üretici fiyatlarında 2023'te ilaç, gübre, tohum gibi girdilere bağlı olarak yaşanan yükseliş; dünyada iki buçuk yıldır düşen gıda fiyatlarına rağmen Türkiye'de hızla artmaya devam eden ve enflasyonun ana kaynağını oluşturan gıdada market fiyatlarındaki yükselişin de süreceğinin işareti verdi.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) açıkladığı verilere göre tarım ürünleri üretici fiyatları aralık ayında önceki aya göre yüzde 6,34 arttı. Üretici fiyatlarında yıllık artış yüzde 52,66'ya ulaştı. On iki aylık ortalamalara göre ise tarımda üretici fiyatlarının yüzde 72,04 arttığı belirlendi.

Tarım ürünleri üretici fiyatlarında değişim			
	Aylık	Yıllık	12 Aylık Ort
Tarım-TÜFE	6,34	52,66	72,04
Tarım ve avcılık ürünleri	6,55	52,46	73,36
Tek yıllık bitkiler	11,81	55,81	57,27
Çok yıllık bitkiler	-1,98	17,50	79,48
Canlı hayvan ve hayvansal ürünler	4,96	76,10	96,67
Ormancılık ürünleri	1,86	57,71	38,21
Balık ve balıkçılık ürünleri	2,62	56,20	62,61

Aralıkta önceki aya göre, ormancılık ürünleri ve ilgili hizmetlerde yüzde 1,86, balık ve diğer balıkçılık ürünlerinde yüzde 2,62 ve tarım ve avcılık ürünleri ve ilgili hizmetlerde

ise yüzde 6,55 fiyat artışı yaşandı. Çok yıllık bitkisel ürünlerde fiyatlar önceki aya göre yüzde 1,98 azalırken, canlı hayvanlar ve hayvansal ürünlerde yüzde 4,96 ve tek yıllık bitkisel ürünlerde yüzde 11,81 artış kaydetti.

Hayvansal ürünler başı çekiyor

Yıllık bazda ise en yüksek artışlar canlı hayvan ve hayvansal ürünlerde. Bu grupta fiyatlar son bir yılda yüzde 76,1 artış kaydetti. Son bir yılda fiyatlar ormancılık ürünlerinde yüzde 57,71, balık ve balıkçılık ürünlerinde yüzde 56,2, tek yıllık bitkilerde yüzde 55,81 artarken, en düşük artış yüzde 17,5'le çok yıllık bitkilerde görüldü.

Son on iki ayın ortalamasında önceki on iki aylık dönemin ortalamasına göre en yüksek artış da yüzde 96,67 ile canlı hayvanlar ve hayvansal ürünlerde. On iki aylık ortalamalara göre en düşük artışın ise yüzde 57,27 ile tek yıllık bitkilerde olduğu belirlendi.

Sebze de aylık artış yüzde 23,5

Aralık ayında önceki aya göre artışın en yüksek olduğu alt gruplar, yüzde 23,54 ile sebze ve kavun-karpuz, kök ve yumrular, yüzde 11,65 ile canlı kümes hayvanları ve yumurtalar, yüzde 11,49'la turunçgiller olarak belirlendi. Aralık ayında tropikal ve subtropikal meyvelerde üretici fiyatları yüzde 5,4, canlı koyun ve keçiler ile bunlardan elde edilen işlenmemiş süt ve yapağıda yüzde 5,02, canlı sığırlar ile sütleri yüzde 4,18 pahalandı. Aylık bazda artışın düşük olduğu alt gruplar yüzde 0,89 ile lifli bitkiler, yüzde 0,93 ile çeltik ve yüzde 1,62 ile tahıllar, baklagiller ve yağlı tohumlar.

Meyvede yıllık yüzde 170,6 artış

Yıllık artışın en yüksek olduğu alt gruplar ise sırasıyla; yüzde 170,59 ile yağlı meyveler, yüzde 102,77 ile canlı kümes hayvanları ve yumurtalar, yüzde 96,8'le canlı koyun, keçiler ile bunların işlenmemiş süt ve yapağıları, yüzde 96,39'la sebze ve kavun-karpuz, kök ve yumrular, yüzde 92,69'la diğer ağaç ve çalı meyveleri ile sert kabuklu meyveler, yüzde 90,21'le tropikal ve subtropikal meyveler oldu.

Son bir yılda fiyatı azalış gösteren tek alt grup yüzde 24,96 ile turunçgiller olurken, yıllık artışın düşük olduğu alt gruplar da yüzde 25,93 ile lifli bitkiler, yüzde 26,76 ile tahıllar (pirinç hariç), baklagiller ve yağlı tohumlar ve yüzde 29,28'le çeltik.

'Gıda enflasyonu'nun habercisi

Tarım ürünlerinde girdi maliyetleri ve üretici fiyatları, gıdada tüketici enflasyonunu etkileyen başlıca faktörü oluşturuyor. Tüketici fiyat endeksinde (TÜFE) gıda ve alkolsüz içecek grubu yüzde 25,43 paya sahip bulunuyor ve genel enflasyonun büyük bölümü bu gruptan kaynaklanıyor.

Tarımsal üretim maliyetlerindeki artışlar fiyatları yukarı doğru iterek enflasyonu tetikliyor. İklim koşullarının yanı sıra, esas olarak tohum fiyatları, ilaç, gübre gibi tarım girdilerinin fiyatlarındaki değişimler, tarım ürünlerinin üretici fiyatlarını ve gıdada market fiyatlarını doğrudan etkileyen faktörler.

Dünyada düşerken Türkiye’de artıyor

Dünyada gıda fiyatları iki buçuk yıldır gerilerken, Türkiye’de yüksek artış ivmesi sürüyor. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü’ne (FAO) göre, dünyada gıda fiyatları 2023 yılında yüzde 10,1 geriledi. TÜİK’in 3 Ocak’ta açıkladığı enflasyon verilerine göre ise Türkiye’de 2023 yılı TÜFE artışı yüzde 64,77 olurken, gıda tüketici fiyatları bir yılda yüzde 72,1 artış gösterdi.

Gıda enflasyonunun ana bileşenlerinin başında gelen tarım ürünleri üretici fiyatlarında aralık ayı ve yıllık bazda artışların, gıdada tüketici fiyat artışlarının altında kalmakla birlikte, yüksek düzeylere ulaştığı dikkati çekiyor. Girdi maliyetlerindeki yükseliş paralelinde üretici fiyatlarında süren yükseliş eğilimi, gıdada market fiyatlarını da yükseltmeye devam edeceğinin işaretini veriyor.

‘İthalatla terbiye’ çözüm sağlamıyor

Tarımsal üretim, Türkiye’nin milli gelirinin önemli bir bileşenini oluşturuyor. İstihdamın yaklaşık yüzde 15’ini sağlayan sektör, 2023 3’üncü çeyrek itibarıyla GSYİH’de yüzde 10 pay aldı. Ülkenin dış ticaret dengesi açısından da stratejik önemde olan tarım sektörü, son yıllarda dış ticaret açığı veriyor.

Üretici, tarımsal girdilerdeki artışları satış fiyatları ile karşılayamaması küçük ölçekli üreticileri üretim faaliyetlerinden caydırırken, girdi maliyetlerinde enflasyonist süreç ve kura bağlı artışlar genel olarak üretici fiyatlarını yükseltiyor. Sürecin ithalatla “terbiye” edilmeye çalışılması ise market fiyatlarını aşağı çekmekte yetersiz kalıyor ve gıda enflasyonunda kısır döngü devam ediyor.

Tarım ve Orman Bakanlığı 2028 stratejisi: “Dayanıklılık, operasyonel kıvraklık, yenilik”

Mine ATAMAN

17 Ocak 2024 Çarşamba

Tarım ve Orman Bakanlığı 2024-2028 Stratejik Planındaki “hedef ve sübliminal mesajlarla;” “tarımsal mukavemet, protein kaosu ve mavi ekonomiye” dikkat çekiyor. 2024 tarım yılı, tarım rutinleri yanında yapısal reformlarla “Türkiye Yüzyılı’nı beslemek üzere kurgulanıyor.

Bir tarafta onlarca yılın çıkmazları, algı problemleri diğer tarafta yeni stratejiler. Planda; 7 amaç, 32 performans göstergesi var. 2028 yılına kadar yağlı tohumlu bitkilerde, üretimi 4,5 milyon tondan 28,15 milyon tona yükseltme hedefi; “bitki bazlı süt alternatiflerinden soya, kolza, aspir, haşhaş, kenevir gibi ürünleri tüketeyeğimizin sinyalini veriyor.

Su ürünleri üretimini 550 bin tondan 3.850 milyon tona yükseltme hedefi mavi ekonominin yükselişini müjdeliyor. Kuraklık tahmini erken uyarı sistemi, tarım sigorta poliçe sayısı artışı gibi hedefler; Türk tarımına mukavemet, esneklik kazandırmak, jeopolitik etkilerden korumak amaçlı.

Detayları, eksikleri daha çok yazacağız. TMO Kasım 2023 Fenolojik Değerlendirme raporuna göre; “yağışta normaline göre yüzde 88, 2022 Kasım ayına göre yüzde 100’den fazla artış” var. Buğday herhangi bir dona maruz kalmaz ise hububatta yeni bir “bolluk yılı” bizi bekliyor. Stoklar rekor düzeyde. Brezilya, Avustralya, Hindistan El Nino, kuraklık, nem gibi sebeplerden ötürü buğday rekoltesini düşürdü bile.

TMO’ya göre 2023 güz ekiminde sertifikalı tohum kullanım oranı yüzde 30 arttı. Çiftçi geçtiğimiz yıllarda organomineral gübreden istediği verim artışını alamadığından kullanımı azaldı. İngiltere gıda tedarik zincirini destekleme kararı aldı. İngiltere Çevre Bakanı Steve Barclay; AB’den ayrıldığıımızdan beri tarımı daha fazla destekliyor ve

“çevreyi koruyoruz” diyerek yerli üretime dikkat çekti. Antroposen çağı; tarımda devrim niteliğinde gelişmelerle türümüze umut vadediyor.

Dünyanın ilk çift sarmallı RNA (dsRNA) bazlı insektisiti “CalanthaTM” ABD’deki EPA tarafından ruhsatlandırıldı. “Green Light Biosciences” firmasının geliştirdiği böcek öldürücü ürün, istilacı bir tür olan patates böceğine hayatı dar ederken diğer tüm böceklerle dost. Tarımda kullanılan kimyasal ürünler zararlılarla mücadele ederken maalesef faydalı böceklerin de yok olmasına neden olabiliyor.

“CalanthaTM” gibi ürünlerin “spesifik olarak sadece hedef zararlıyı yok etme özelliği” çığır açıcı. Biyoçeşitliliği koruyan yöntem “tarımsal faaliyetlerden kaynaklı çevresel etkileri” düşürerek tarım ayak izini azaltıyor. “CalanthaTM” türünün ilk örneği, yüzlerce biyogüvenlik testinden geçti. Yeşil mutabakat kapsamında 2030 yılında kimyasalların yerini organikler alacak.

Tüm dünya hazırlanıyor, yoksa biyoteknoloji ürünlerde dışa bağımlılığı tartışacağız. RNA teknolojisi devrim niteliğinde, Türkçe meali; bir canlının sahip olduğu doğal bir savunma ve gen ifade mekanizması olarak düşünülebilir. RNA’nın keşfi ile 2006’da Nobel Tıp ödülünü alan Craig Mello, canlıların sahip olduğu bu doğal mekanizmayı keşfederek genlerin anlaşılmasını ve üzerinde çalışılmasını kolaylaştırdı.

Dünyada bir ilk olan “CalanthaTM” çevreye duyarlı tarım endüstrisinin doğuşunda en az Yeşil Devrim kadar etkili olacak, yazın bir kenara. Brezilya, Kanada bu tarz ürünlere ruhsat vermeyi planlıyor. Dünyada en gözde bilim insanları, laboratuvarlar ilgili alanda araştırma yapıyor, patent geliştiriyor. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi “MOLEN” “Moleküler Entomoloji” Araştırma Merkezinde Prof. Dr. Umut Toprak ve ekibi “dsRNA” bazlı ürünler geliştiriyor, çok yakında güzel haberler gelecek biliyoruz.

Gelecek burada, gençleri bu heyecana, teknolojiye, motivasyona ortak etmek devletin görevi, daha ne bekliyoruz, başlasın bilim turları. Dünyanın sayılı merkezlerinden MOLEN’de patates böceği, yaprak bitlerine karşı dsRNA bazlı ürünler geliştiriliyor, hatta şeker hastalığı ile ilgili de sürpriz ürünler var. Tarım devrimi artık tarladan çok laboratuvarlarda, üretilen bilgi ve patentlerde.

Kapsamlı tek bir laboratuvar Türkiye’nin dünya tarımında biyoteknoloji üssü haline gelmesini sağlayabilir. Velhasıl; dünyadaki örnekleri Türkiye’nin yıllık bütçesinden daha fazla ekonomik değer yaratıyor. Bir laboratuvar binlerce gence istihdam sağlarken bir şehrin ekonomisini değiştiriyor. Keşke Tarım İhtisas OSB’lerine bu tarz merkezlere destek şartı getirsek, liselere biyoteknoloji dersi koysak.

Abdulkadir Selvi

Yaşar Güler ve Hakan Fidan'dan kritik uyarılar

ŞEHİTLERİMİZ nedeniyle Meclis'te düzenlenen özel oturumu izledim. Ondan önce CHP Genel Başkanı Özgür Özel'in açıklamalarını takip ettim.

Meclis Genel Kurulu'nda gözlemlerde bulundum. Bunların hepsini paylaşacağım. Önce Milli Savunma Bakanı Yaşar Güler ile Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın mesajlarına değinmek istiyorum.

Meclis'te bir ara kapalı oturum yapılacağı söylentisi dolaşmaya başladı. PKK'nın siyasi kolu olan DEM Partisi varken kapalı oturum yapmanın anlamı var mı? Allah'tan gerek duyulmadı. Böylece bakanların açıklamalarını dinleme fırsatımız oldu.

NUMAN KURTULMUŞ'UN ÜÇ TESPİTİ

Meclis Başkanı Numan Kurtulmuş oturumu açarken terörle mücadele konusunda stratejik öneme sahip bir konuşma yaptı. Terörün üç amacını şöyle sıraladı:

1-Bölgeyi istikrarsızlaştırmak

2-Ülkeleri bölüp parçalamak

3-Bölgede yaşayan halkları birbirine karşı düşmanlaştırmak.

Irak'ta ve Suriye'de bunu yaşamadık mı? Başarabilseler aynı oyunu Türkiye'de sahneye koymayacaklar mıydı? Kimse çıkıp Numan Kurtulmuş doğru söylemiyor diyebilir mi? Meclis Başkanı tam kitabın ortasından konuştu.

ASKERİN IRAK'TA, SURİYE'DE NE İŞİ VAR

İlk konuşmayı Milli Savunma Bakanı Yaşar Güler yaptı. Yaşar Güler şehitler verdiğimiz son saldırıyla ilgili tüm sorulara yanıt veren bir konuşma yaptı. İlk olarak ordumuzun Suriye'de, Irak'ta ne işi var sorusuna değindi.

“Ordumuzun bölgede ne işi var?’ diye soruluyor. Ayrıca Suriye ve Irak’ta bedel ödediğimiz veya üs bölgelerinde gerekli tedbirlerin alınmadığı gibi stratejik öngöründen yoksun, teknik ve taktikten uzak, bilinçsiz ve art niyetli söylemlere de şahit oluyoruz. Şüphesiz ki bu söylemlerde bulunanlar yakın geçmişte yaşananları, Irak ve Suriye’den kaynaklı ödediğimiz bedelleri de unutmuşa benziyorlar” dedi.

GÜVENLİ HAT

Ömrü Türk Silahlı Kuvvetleri’ne hizmetle geçen Yaşar Paşa geçmişte sınırlarımız içinde maruz kaldığımız terör saldırılarının bir dökümünü verdi. Sonra sözü bugüne getirdi. Terörü kaynağında yok etme stratejisi doğrultusunda örgütün sınırlarımız içinde eylem yapamaz hale geldiğini, Suriye ve Irak’ta ise oluşturulan güvenli hatlarla terörü sınırlarımızın ötesinde engellediğimizi anlattı.

SURİYE’DE BEDEL ÖDEDİK

Yaşar Güler önce “Suriye’de bedel ödediğimizi ifade ediyorlar. Evet Türkiye, Suriye konusunda bedel ödemiştir ancak Suriye’ye girip gerekli tedbirleri almadan önce ödemiştir” dedi, milletvekilleri pür dikkat dinliyordu.

KRİTİK UYARI

Ardından biz eğer Suriye ve Irak’ta olmazsak terör nerede olur sorusunun cevabını verdi.

“Şu an eğer orada olmasaydık örgütün sınırlarımıza yönelik saldırıları daha önce olduğu gibi devam edecekti ve kendi şehirlerimizde daha büyük bedeller ödeyecektik. Bugün artık yurtiçinden tek bir şehit haberi gelmiyor, üs bölgelerimize, kalekollarımıza tek bir saldırı yapılmıyor; bu da terörü kaynağında yok etme stratejimizin başarısını gösteriyor” dedi.

ÜS BÖLGELERİMİZİN DURUMU

Yaşar Güler, Irak’taki üs bölgelerimizle ilgili ayrıntılı bilgiler verdi. Askerlerimizin geçici üs bölgelerinde derme çatma çadırlarda değil, her türlü ihtiyacı karşılanmış olan konteynerlerde kaldığını anlattı. Kaç doktor, kaç sağlık görevlisi görev yapıyor, üs bölgelerimiz için Irak’ın içlerinde ne kadar yol açıldı, ne kadar köprü yapıldı, helikopterlerimiz üs bölgelerinin ihtiyacı için kaç sorti yaptı, tek tek anlattı. İktidarı ve muhalefetiyle milletvekilleri de itirazsız dinledi.

TERÖR KORİDORU

Yaşar Paşa en çok alkışı “Kim destek verirse versin, hangi bahaneyle ve ne sebeple olursa olsun güney sınırlarımız boyunca bir terör koridoru kurulmasına kesinlikle izin vermeyeceğiz” sözleriyle aldı.

KIRMIZI ÇİZGİMİZ

17.01.2024

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın başkanlığında yapılan güvenlik toplantısından sonra yayınlanan bildiride de, "Teröristan kurulmasına kesinlikle izin vermeyeceğiz" denilmiştir. Milli Savunma Bakanı'ndan sonra kürsüye gelen Dışişleri Bakanı Hakan Fidan da aynı uyarıyı yaptı. 'Teröristan kurulmasına izin vermeyeceğiz' vurgusu kırmızı çizgimiz oldu.

Fidan konuşmasında terörle mücadelenin diplomasi boyutuna ağırlık verdi. "Terörle mücadele diplomasisi güdüyoruz" dedi. Hakan Fidan, MİT'e 'istihbarat diplomasisi'ni kazandırmıştı. Dışişleri'ne de 'terörle mücadele diplomasisi'ni kazandırmış oldu.

HAKAN FİDAN'DAN UYARI

Hakan Fidan'ın konuşmasında, Irak'ta PKK'ya alan açan KYB yönetimine bir uyarı vardı.

Fidan, "Süleymaniye'ye yönelik yaptırımlarımıza rağmen KYB, PKK'ya müzahir tutumunu değiştirmemezse daha ileri tedbirler almakta tereddüt etmeyeceğiz" dedi.

Bafıl Talabani bu uyarılar üst üste geliyor. Bence dikkate al.

CHP FARKLI BİR YOLA GİRDİ

AK Parti'nin şahsiyetli dış politikaya yönelmesi üzerine Batıcı ekipler, 'eksen kayması" tartışmasını başlatmıştı. Benim CHP'yle ilgili tespitimin onunla ilgisi yok.

CHP, milli meselelerde iktidar muhalefet demez Türkiye'nin çıkarlarına göre hareket ederdi. "Türkiye'nin kurucu partisi" misyonunu unutmazdı. Kılıçdaroğlu'nun Irak ve Suriye tezkerelerine karşı çıkan tutumu, Libya tezkeresine 'hayır' oyu verilmesi, "Bizim Afrin'de ne işimiz var?" yaklaşımı ile bir yola girildi.

ÖZGÜR ÖZEL'LE HIZLANDI

Özgür Özel ise buna tüy dikti. Kılıçdaroğlu zamanında dahi Meclis'te teröre karşı yayınlanan ortak bildiriye karşı çıkılmamıştı. CHP, 12 şehit verdiğimiz bir zamanda Meclis'in teröre karşı yayınladığı ortak bildiriye katılmadı. Bu kez de yine Meclis, sınır ötesinde görev yapan Mehmetçiğin ve şehit analarının yanında durduğunu göstermek için teröre karşı bir bildiri yayınladı.

Özgür Özel, grup toplantısında Meclis'in bildirisine katılmayacaklarını açıkladı. Yetinmedi bir de İYİ Parti'ye çağrı yaptı.

İYİ PARTİ'NİN YANITI

İYİ Parti Grup Başkanvekili Müsavat Dervişoğlu da "Kimse bize yön, tayin edemez, istikamet veremez" diyerek gereken yanıtı verdi.

CHP SONUNDA DOĞRUYU BULDU

17.01.2024

Özgür Özel'in açıklamasına rağmen CHP son anda ayrı bir bildiri yayınlamaktan vazgeçti. Teröre karşı Meclis'in ortak bildirisine destek verdi. Böylece doğru olanı yaptı. CHP'nin son dakikada yaptığı değişiklik yerinde oldu. Ama bu aynı zamanda ilk bildiriye katılmamalarının yanlış olduğunu ortaya koydu.

Esfender KORKMAZ

Bankalardaki paramız güvende mi?

Rating kuruluşları Türkiye'nin yeni ortadoks politikalarına destek veriyor. Üç rating şirketi Türkiye'nin Kredi notunu hala aşırı spekülâtif, yatırım yapılmaz seviyesinde tutmakla birlikte, not görünümünü negatif veya durağandan pozitifeye geçirdiler. Fitch' ratingin bankalarla ilgili uyarısı, hükümet ve ekonomi yönetimi için önemli bir uyarıdır. Fitch bankalarla ilgili raporunda;

1. *"Bankaların refinansman (borcun başka borç veya araçlarla kapatılması) baskıları azaldı ve fakat refinansmana ait riskleri devam ediyor"* deniliyor.

Dış borçlarda risk oluşturan bir yıl içinde ödenmesi gereken dış borçlardır. 2023 Ekim ayı itibariyle; Bankaların bir yıl içinde ödemeleri gereken dış borçları 95 milyar dolardır. Bu borç; 2021'de 82,5, 2022 de 83,9 iken 2023'te 95 milyar dolara yükseldi.

2023 Ekim	
MERKEZ BANKASI	45.796
MUHABİR AÇIKLARI	0
MEVDUAT	45.796
GENEL HÜKÜMET (**)	4.011
BANKALAR	95.017
KREDİLER	41.858
DÖVİZ TEVDİAT HESABI	19.969
BANKA MEVDUATI	18.512
Yurt Dışı Şubeler ve İştirakler	6.508
TL CİNSİNDEN MEVDUAT	14.678
Yurt Dışı Şubeler ve İştirakler	5.849
DİĞER SEKTÖRLER	75.101
TİCARİ KREDİLER	56.120
İTHALAT BORÇLARI	53.411
PREFİNANSMAN VE PEŞİN İHRACAT	2.709
DİĞER KREDİLER	18.981
KAMU	226
ÖZEL	18.755
Yurt Dışı Şubeler ve İştirakler	3.966
TOPLAM	219.925

(*) Orijinal vadesine bakılmaksızın vadesine bir yıl ve daha kısa kalan dış borçları göstermektedir.

(**) T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yurt dışında ihraç edilen borçlanma senetlerinden (eurobond) itfasına bir yıl ve daha kısa vade kalanlar için yapılacak ödemeleri kapsamaktadır (yurt içi yerleşik kişilerce satın alınanlar hariç).

Bankaların döviz pozisyon açığı yok. Neden refinansman riski var?

Bankalar aldıkları sendikasyon kredilerini zamanı gelince yenilerler. Sendikasyon kredisi verenler bazen bu kredilerin yüzde yüzünü bazen de bir kısmını yenilerler. Bunun bir nedeni Türkiye veya Bankalarda riskin (CDS) artmış olması olabiliyor. Ancak şimdi CDS oranları 300 baz puan sınırındadır.

Ancak bu defa da sendikasyon kredilerinin yenilenmesi önünde engeller var. Bunlardan birisi 2023 bütçe açığının artmasıdır. 2023 yılında bütçe açığı 1 trilyon 375 milyar liraya yükseldi. GSYH'nın yüzde 5,4'ü kadar oldu. Bu açıklar seçim nedeni ile bu senede devam edecek. Bütçe açıkları ekonomik istikrarı daha çok bozar. Kredi verecek olan sermayeyi daha dikkatli olmaya zorlar.

Siyasi iktidar her seçimde, kamu bankalarını kullanıyor. KOBİ'lere esnafa gereksiz kredi dağıtıyor. Popülist harcamalar artıyor. MB ve Rating kuruluşları bu nedenle doğrudan veya dolaylı olarak enflasyonla mücadele seçim sonrasına diyorlar. Ne var ki popülizm krizi hızlı derinleştirir. Ancak önlem alınsa da aynı hızda toparlanma olmaz. Seçim sonrası enflasyonun artması ve ekonominin durgunluğa girmesi olasılığı yüksektir.

Sanayi üretiminde zaten düşme var. 2024 yılında fert başına GSYH yüzde 2 dolayında artacağı tahmin ediliyor. Fert gelir artışını, fert başına büyüme yaratır. Fert başına büyüme düşük kalınca, bankaların dönmeyen kredilerinde artış olur. Bankalar da borçlarını ödemekte zorlanır.

Bankalara sendikasyon kredisi verecek olanlar; bunların hesabını bizden iyi yapıyorlar.

Fitch bu nedenle Türkiye'nin "*zayıf Döviz mali esnekliği ve döviz rezervleri*" göz önüne alındığında, hükümetin *bankacılık sektörüne müdahalesinin, bankaların notunu "B-" ile ülke notunun bir kademe altında sınırladığını*" söyledi.

Hükümet ve MB zaman zaman bankalara doğrudan müdahale ediyor. Kur korumalı mevduatta, ihracat dövizlerinde bu müdahaleleri yaşadık. Bu müdahaleler bankaları zora sokuyor. Maliyetleri ve riskleri artırıyor.

Öte yandan, Türkiye'nin demokrasi ve hukukun üstünlüğünde geri düşmesi, Anayasa mahkemesi kararlarının askıya alınması, yerli ve yabancı sermayeyi olumsuz etkiledi. Sermayeyi ürküttü. Yabancı yatırım sermayesi gelmiyor. Yerli sermaye de çıkıyor. Türkiye ye ve bankalara borç vermek istemiyorlar.

Nerden bakarsak bakalım, bugünkü politikalarla Türkiye döviz sorununu çözemez. Eğer dış borç ödeme sorunu çıkarsa, kimsenin parası kaybolmaz ve fakat bankalardaki dövizleri istediğimiz zaman çekemeyiz.

İbrahim Kahveci

Kemer kimin boğazını sıkacak?

Biz iktisatçılar bazı verileri yorumluyoruz ama bu verilerin toplumda karşılığı yeterince anlaşılıyor mu; bilemiyorum.

Mesela son günlerin moda kavramı “Kemer Sıkma Politikası”.

Bir taraftan faiz artışı, diğer taraftan kamu harcamalarının disiplin altına alınışı ve nihayetinde paraya erişimin sınırlanması.

Kemer sıkılacak ki, iç talep düşsün. Yani bu ne demektir? Ya da iç talep düşünce ne oluyor? Elbette bir kısım **insan işini kaybediyor**.

Bakın faizler henüz eksi seviyede ama yine de son 2 ay içerisinde (ekim-kasım) yaklaşık 200 bin kişi şimdiden işini kaybetti.

Henüz yüzde 40 ve yüzde 42,5 faiz etkisini görmedik. Muhtemeldir ki faiz artışları ile beraber işini kaybedeceklerin sayıları da artacaktır. Bu kaçınılmaz bir sonudur.

Şimdi diyebilirsiniz ki, o vakit faiz artırmayalım; buna ne gerek var. Lakin burada ana mesele faizi artırıp artırmamak değildir. Burada ana mesele tüketimin gelire orantılı işlemesidir. Yani size çok ucuz kredi verdiklerinde sizin olamayan geliri kredi şeklinde kullanarak tüketmiş oluyorsunuz.

Yeni sistem “**gelirin kadar tüket**” diyor. Atalarımız bunu “Ayağını yorganına göre uzat” şeklinde tanımlıyordu.

Yeni politika aslında tam da bunu ifade ediyor. Faiz artırmaz ve senin olmayan geliri tüketmeye devam edersen ‘elin kapısında para dilenir’ durumuna düşersin.

Nitekim Türkiye seçim öncesi ekonomi politikası ile adeta Milli Egemenlik sorunu yaşar duruma gelmişti.

Hatadan dönüldü, çok şükür. Lakin o geçmiş iki yılın faturası da ödenecek. Durum zor.

17.01.2024

Üstelik **R.T. Erdoğan gibi bir riskimiz var.** Ne zaman ne yapacağını kestiremediğimiz bir risk. Piyasa her riski fiyatlandırıdığına göre bu riski de faiz olarak ödemek zorundayız.

***

Şimdi iki durumu birleştirelim.

Altta grafikte ülkemizin tüketim malı ithalatı yer alıyor. Görüleceği üzere henüz tüketim malı ithalatı düşmüyor. Yıllık bazda artış Aralık ayında da devam etti.

Burada durum şudur: Henüz kemer sıkma politikası dış ticarete istediğimiz sonucu vermiyor. İç piyasada işten çıkarmalar başladı ama dış piyasada tüketim malı talebimiz kesilmedi.

Bu acı bir durumdur. İçeride talep kesiliyor ve işten çıkarmalar başlıyor ama asıl istenen sonuç olarak dış talep kesilmiyor. Buradaki dış talepten kastımız yabancı ürünlere bizim talebimizdir.

Çok acı bir gerçek.

Gelir dağılımı bozukluğunun bir göstergesi aslında. Biri açlıktan kıvranıyor diğeri hala yabancı mal talebini bile kısmamış.

Mehmet Şimşek'in çare bulması gereken yer bence tam burası.

Kim bu zenginler?

Çünkü bu dengesizlik yüzünden alt gelir gruplarını etkileyecek olan kemer sıkma politikası daha da sertleşmek zorunda kalacaktır. Hatırlarsanız 2019 yılında 2 milyon 252 bin alt eğitim grubu işini kaybetmişti. Bu kemer sıkma döneminde ben bu sayının 3-4 milyon arasında olacağını ve 2025 yılı dahil iş kayıplarının süreceğini düşünüyorum.

***

Bir başka faktör ise faiz seviyesi.

Bugün enflasyon resmiyette yüzde 65'lerde gösteriliyor olsa da piyasada yüzde 80-90'lara varan bir seviye hakim.

Bu enflasyona yüzde 45'ler seviyesindeki bir faiz yeterli olacak mı?

Son günlerde tahvil faizlerinde de gözlenen yükselişe bakıldığında durumun çok iç açıcı olmadığını söyleyebiliriz.

17.01.2024

Muhtemelen kemer daha da sıkılmak zorunda kalınacaktır ki aksi halde Arjantin örneği karşımızda duruyor.

O nedenle işimizin zor olduğunu ve siyasetin bunun için yerel seçimleri beklediğini görebiliriz.

Sanırım bir hile de burada yapılacak. Seçim sonrası asıl kemer sıkma gelecek ve en az 2 yıla yakın beklemek zorunda kalacağız.

Biz buna ne diyebiliriz ki, Vatandaş bunu tercih etti ve canı gönülden istedi. İşten atılmayı, işsiz kalmayı, evladına-evine ekmek götürmemeyi istedi ve onayladı. Biz sadece durumu söyleriz ve geçeriz. Ya da geçmiş olsun deriz... o kadar.

